

Työ- ja elinkeinoministeriö
PL 32
00023 VALTIONEUVOSTO
kirjaamo.tem@gov.fi

LAUSUNTO

29.4.2022

Viite:

LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI JULKISISTA HANKINNOISTA JA KÄYTTÖOIKEUSSOPIMUKSISTA ANNETUN LAIN SEKÄ ERÄIDEN SIIHEN LIITTYVIEN SÄÄDÖSTEN MUUTTAMISESTA

Me, Atria Suomi Oy, HKScan Finland Oy ja Snellmanin Lihanjalostus Oy:n kiitämme mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi julkisista hankinnoista ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta tällä yhteislausunnolla.

1. Yleiskommentit esitykseen

Suomessa käytetään vuosittain noin 350 miljoonaa euroa julkisiin elintarvikehankintoihin. Julkisiin elintarvikehankintoihin käytettävä rahasumma puhuu itsessään hankintojen merkittävydestä: ei ole yhdentekevää, millä periaatteilla ja tavoitteilla hankintoja yhteiskunnassa valmistellaan.

Edullisia tuontituotteita käytettäessä kotimaisuusaste ei pääse lisääntymään julkisen sektorin toimesta. Useat kaupungit ja kunnat ovat ottaneet kantaa kotimaisten tuotteiden vahvemman osuuden puolesta. Kannanottoja ja toimia tarvitaan, jotta kotimaisuusaste nousisi kuntien ja muiden julkisten toimijoiden, kuten uusien hyvinvointialueiden, agendalle. Hankinnoilla on mahdollista edistää kotimaisten, vastuullisten tuotteiden valintaa painottamalla hankintojen perusteena olevia laatukriteereitä, esimerkiksi eläinten hyvinvointiin, tuoreuteen ja vastuullisuuteen keskittyen.

Hankintojen tekemisessä tarvitaan avoimuutta, selkeämpiä tavoitteita, osaamista sekä selkeät indikaattorit asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Myös sektorikohtainen julkisia hankintoja ohjaava sääntely helpottaisi toimintaa monilla osa-alueilla. Hankintoja tulee mahdollisuuksien mukaan pilkkoa pienempiin osiin, ja sekä valmistelussa että päätöksenteossa on korostuttava hinnan rinnalla laatutekijät.

Lausunnon jättäessämme haluamme lisäksi tuoda esille joitakin epäkohtia kilpailutuksista ja sopimuksista, joiden olemme havainneet ilmenevän käytännössä nykyistä hankintalakia sovellettaessa: Kilpailutukset saattavat olla puutteellisesti valmisteltuja ja lisäksi kilpailutusprosessit myös keskeytyvät ja käynnistyvät uudelleen usein, ja vaikeuttavat näin ollen tarjoajien toimintaa, toiminnan suunnittelua sekä ennakkointia. Myös asetettu kriteeristö saattaa tuotteita kohtaan olla epätasapuolinen ja poissulkeva. Sopimusten osalta ongelmallista on niiden yksipuolisuus sekä sanktiopykälien määrän kasvu ja niiden taloudellisen arvon kohoaminen. Lisäksi tarjoajiin kohdistuva

vaatimus asettaa hinnat pitkiksi ajoiksi eteenpäin ei ole kohtuullista, samalla, kun hintojen tarkastuspisteitä on vähän ja sopimuksissa saattaa lisäksi olla erikseen määritelty maksimikorotusprosentti.

1.1 Yleiskommentit esitykseen huoltovarmuuden näkökulmasta

Ukrainan sota ja globaali koronaviruspandemia ovat asettaneet eri maiden ruokahuollon ja elintarvikeketjujen toimivuuden koetukselle, mikä osaltaan korostaa huoltovarmuuden kasvanutta merkitystä nykyisessä maailmantilanteessa. Kotimainen ruoka- ja elintarviketuotanto muodostaa keskeisen osan yhteiskunnan huoltovarmuudesta ja ruokaturvasta. Hankalan tilanteen edessä elintarviketuonnin pysähtyminen saattaisi merkitä Suomelle erittäin haasteellista tilannetta. Konkreettiset toimet kotimaisen ruoantuotannon vahvistamiseksi ovat teko sekä ympäristön, hyvinvoinnin, suomalaisten kuin koko elintarvikeketjun yrittäjien sekä työpaikkojen puolesta. Kuten kansallisessa hankintastrategiassakin todetaan – hyvällä huoltovarmuudella turvataan kriisitilanteiden edellyttämä ruoantuotannon omavaraisuus.

Toimivan ruokahuollon kivajalka ovat julkiset ruokapalvelut. Toimiva kansallinen ruokahuolto perustuu ennen kaikkea kilpailukykyiseen ja kannattavaan liiketoimintaan alkutuotannossa ja elintarvikeyrityksissä. Elintarvikealan toimintaedellytysten turvaaminen niin normaali- kuin poikkeusoloissakin on tärkeä osa kansallisen huoltovarmuuden toteutumista. Julkisten ruokapalveluiden kotimaisuusasteen nostaminen voisi tapahtua esimerkiksi ottamalla huoltovarmuuden huomioivat kriteerit käyttöön julkisissa elintarvikehankinnoissa.

2. Kommentit lakiehdotukseen

2 § Ympäristötavoitteiden toteuttamiseksi esityksessä ehdotetaan muutettavan hankintalain tavoitteita koskevaa 2 §:n 1 momenttia siten, että lain tavoitteena korostettaisiin ympäristölle ystävällisten hankintojen toteuttamista. Tämä tarkoittaisi lisäystä 2 §:ssä lueteltuihin hankintalain tavoitteisiin, jossa mm. tehokkaan julkisten varojen käytön ja laadukkaiden hankintojen rinnalla korostettaisiin entistä voimakkaammin ympäristölle ystävällisten hankintojen toteutusta. On huomionarvoista, että lain tavoitteet 2 §:n 2 momentissa mainitsevat ympäristölliset näkökohdat jo entuudestaan.

Ehdotettu kirjaus on melko lakea, mikä johtunee siitä, että hankintalaki ei lakina lähtökohtaisesti sovellu erityisen tarkkojen kriteerien säätämiseen hankinnoista. Ympäristönäkökulmien huomioonottamista painottaessa olisi suositeltavaa tehdä kirjaus niin, että se on hankintayksiköille mahdollisimman helppo ja yksinkertainen tulkita, jotta sitä on myös kilpailutusten kriteerejä säätäessä helppo soveltaa tavalla, joka on julkisten hankintojen tarjoajien näkökulmasta mahdollisimman yksiselitteinen. Käytännössä ehdotettu kirjaus saattaisi nykyisellään tarkoittaa sitä, että kilpailutuksia laadittaessa kilpailutusten kriteereissä saatettaisiin huomioida entistä vahvemmin tavoite ottaa ympäristöhaitat huomioon, mutta laki ei kuitenkaan erikseen linjaisi velvoittavasti mitä tämä tarkoittaisi käytännössä.

3. Muutosehdotukset lakiehdotukseen

2 § Ehdotamme, että hankintalain tavoitteita koskevaan 2 §:n 1 momenttiin tulisi ympäristökestävyyden lisäksi lisätä uutena komponenttina myös huoltovarmuuden turvaaminen, jolloin esitys kuuluisi: ”Lain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden, innovatiivisten, ja kestävien, ja ympäristöystävällisten ja huoltovarmuutta tukevien hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuoliset mahdollisuudet tarjota tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.”

Lausunnonantajista

Atria Oyj

Atria on Pohjoismaiden, Viron ja Venäjällä Pietarin alueen johtavia liha- ja ruoka-alan yrityksiä. Olemme asiakkaidemme, henkilöstömme ja omistajiemme arvostama, vuonna 1903 perustettu yritys. Olemme tehneet ruokaa ihmisille yli sata vuotta ja haluamme tehdä sitä tulevaisuudessakin. Siksi toimimme maapalloa, ihmisiä ja ruokaa kunnioittaen.

Atrian uusiutuminen ja kasvu perustuvat erinomaiseen kaupalliseen osaamiseen ja tehokkaaseen, vastuulliseen toimintatapaan. Päätuotteemme, Hyvä Ruoka, tuottaa paremman mielen ja kestäväää arvoa kaikille sidosryhmillemme.

Liikevaihtomme vuonna 2019 oli noin 1,45 miljardia euroa ja palveluksessamme oli noin 4 450 liha- ja ruoka-alan osaajaa Suomessa, Ruotsissa, Tanskassa, Venäjällä ja Virossa. Atria Oyj:n osake on listattu Nasdaq Helsinki Oy:ssä vuodesta 1991 lähtien.

HKScan Oyj

Me HKScanissa teemme elämästä maistuvampaa – tänään ja huomenna. Strateginen tavoitteemme on kasvaa monipuoliseksi ruokataloksi. Vastuullisesti tuotetut ja herkulliset tuotteemme ovat osa kuluttajien moninaisia ruokahetkiä arjessa ja juhlassa. Noin 7000 ammattilaisemme joukko tekee paikallisesti tuotettua ruokaa yli sadan vuoden kokemuksella.

Meille HKScanissa vastuullisuus on konkreettisia tekoja koko ruokaketjussa ja jatkuvaa parantamista. Olemme asettaneet tavoitteeksemme hiilineutraalin ruokaketjun maataloilta kuluttajille vuoden 2040 loppuun mennessä osana Zero Carbon -hankettamme.

Kotimarkkinoitamme ovat Suomi, Ruotsi, Baltia ja Tanska. Tunnettuja tuotemerkkejämme ovat HK®, Kariniemen®, Via® SCAN®, Pärsons®, Rakvere®, Tallegg® ja Rose®. Strategisten kumppanuuksiemme kautta yhtiön tuttuja tuotemerkkejä ovat myös Kivikylän®, Tamminen® ja Boltsi®. Pörssilistatun HKScanin liikevaihto vuonna 2020 oli lähes 1,8 miljardia euroa.

Snellmanin Lihanjalostus Oy

Snellmanin Lihanjalostus kuuluu Snellman-konserniin ollen sen suurin ja vanhin toimiala. Pääpaikka on Pietarsaaren kaupungissa Pohjanmaan rannikolla. Täällä veljekset Kurt ja Lars Snellman aloittivat makkaran valmistuksen kellarituloissa syksyllä 1951. Heidän kiinnostuksensa lihaan ja makkaraan elää yhä tänäkin päivänä. Pietarsaaren tehtaalla työskentelee noin 1200 henkilöä.

Toiminta käsittää muun muassa alkutuotannon, teurastuksen, paloittelun, lihan pakkauksen, jatkojalostuksen, viipaloinnin ja luonnollisesti myös meetvurstin ja maksamakkaran valmistuksen, jotka perinteisesti kuuluvat lihanjalostuksen erikoisaloihin. Lihanjalostus on edelläkävijä innovaatioissa ja tuotekehittelyssä ja pystyy nopeasti vastaamaan kuluttajien tarpeisiin. Yrityksellä on tinkimättömät laatuperiaatteet ja se valmistaa puhtaita tuotteita, joissa lihapitoisuus on korkea ja ylimääräisiä lisäaineita ei käytetä.

Snellmanin Lihanjalostus tekee läheistä yhteistyötä yli 1700 sian- ja naudanlihan tuottajan kanssa. Maatilan Parhaat -laatuohjelman ja suomalaisten perhetilojen ammattitaitoisten tuottajien avulla yritys takaa parhaimman mahdollisen raaka-aineen. Yhteistyö, osallisuus ja jäljitettävyys ovat tärkeitä periaatteita.

Helsingissä 29.4.2022

Reijo Flink

Toimitusjohtaja

A-Rehu Oy, A-Tuottajat Oy, NautaSuomi Oy

Jari Leija

Suomen liiketoimintayksiköstä vastaava johtaja

HKScan Oyj

Roland Snellman

Toimitusjohtaja

Snellmanin Lihanjalostus Oy